రుచీదేవి

(వచనరూపకము.)

* అంకము. ౮ : రంగము. ౧.

స్థలము : ఒక యరణ్యము.
సమయము : ప్రొద్దుగ్రుంకు వేళ.

[పల్లకియు పరివారముతో రుచీదేవి పుట్టినింటికి పంపబడుచున్నది. మేనాకిరుప్రక్కల యందు దాసదాసీజనము పరుగెత్తుచున్నారు. ముందుభాగమునందు, అశ్వారూఢులై విచ్చుకత్తులతో భటులు పోవుచున్నారు. వెనుకభాగమునందు కొందరు ఆయుధములతో నడుచుచున్నారు. దట్టముగ నల్లుకొని యున్న పొదలను తప్పుకొనుచు, దారి కడ్డముగానున్న కొమ్మలను ఛేదించివైచుచు, వడివడిగా పోవుచు, అరణ్య మధ్యభాగము చేరునప్పటికి ప్రొద్దుగ్రుంకెను. సమీపమునం దొక చిన్నపల్లెమాత్రము కానవచ్చుచుండెను. సేనాపతియగు చెంగల్వరాయడు దిశలు పరికించి, కొంచెము వెనుకడుగు వయిచి పెద్దదాసియగు పద్మను చేరబిలచి]

చెంగల్వరాయడు:—(మెల్లగా) ప్రొద్దుగ్రుంకినది; సమీపమునం దొకపల్లె కానవచ్చుచున్నది; ఈరేయి ఇచటనే గడపి, ఉదయముననే ప్రయాణము సాగించుట మంచిది. ఈయడవి పోయినకొలది దట్టముగా నుండును. శ్రీదేవిగారి కీ విషయము మనవిచేయుము.

పద్మ:—(మొగము చిట్లించి, తల వంకరగ త్రిప్పి) ఏమి మనవిచేయుమనియెదరు? దేవి స్మృతి విహీనయై పడియున్నది. ఆమె కడకేగి పలుకరించుటకే నాకు గుండె నిలచుట లేదు.

చెం:—(ఆలోచనతో, మెల్లగా) ఇది యేమి యన్యాయము! మనవిచేసినంత మాత్రమున తప్పేమి? ఈచీకటిలో, ఈ యరణ్యమున మన మీపల్లె దాటిపోయినచో పెక్కు చిక్కులు రాగలవు ఆ కనుపించు కొండప్రక్కనున్న గుహాలలో పెద్దపులులుండునని వినియున్నాము అచ్చటనే దొంగలభయమును గలదు. మనకెంత పరివారమున్నను, ఆభరణములతో నిండియున్న పెట్టెలతోడను. సుకుమారులగు నంతఃపుర స్త్రీలతోడను, ఈసమయమున, ఈ నట్టడవిలో పయనమొనరించుట పాడికాదు నా

* ఈ యంకమునుండి, కొంత కథ కాధారము : శ్రీ వరలక్ష్మమ్మగారి 'వరదరాజేశ్వరి.'

పలుకు లాలకించి దేవిగారితో మనవి చేయుము.

ప:—(తలయూపి) అట్లే మనవిచేయ గలను... మీరు కొంచెము తొలగిపొండు. (మేనాను సమీపించి, తెరతొలగించి, భయముతో మెల్లగా) అమ్మా! అమ్మా!

దేవి:—(మేనాయందు తెలివిదప్పి పడి యుండును. చెదరిన ముంగురులు, చందమామపై మూగుచు, తొలగిపోవుచున్న మేఘముల గములవలె, ఆమె ఫాలతలమున గాలికి చిందులు ద్రొక్కుచుండెను. పద్మ పిలుపువిని, యులికిపాటున) ఊ! ఏమి?

పద్మ:—అమ్మా! ప్రొద్దుక్రుంకినది. ఈ యడవియందు దొంగపల్లె కానవచ్చుచున్నది; ఈరేయి, ఇచట నిలచియుండుట మంచిదని సర్దారుని యభిప్రాయము. తమయనుజ్ఞకై వేచియున్నాము,

దే:—(కనులువిప్పి; వెఱ్ఱిదానివలె దిశలు పరికించి) ఈయడవి! సర్దారు! ఏమియడవి? ఎవరా సర్దారు?

ప:—సర్దారు చెంగల్వరాయుడు.

దే:—ఏమిపనిగోరి వచ్చియున్నాడు?

ప:—అయ్యో! ఈమె మనలోకమున లేదు వెఱ్ఱితల్లి అమాయకురాలు (ప్రకాశముగా) అమ్మా! ప్రభువుగారి యాజ్ఞ ననుసరించి చెంగల్వరాయడు మనవెంట వచ్చుచున్నాడు.

దే:—మనమెటకు పోవుచున్నాము?

ప:—(తొట్రుపాటున) కటకపురికి

దే:—కటకపురికి! క...ట....క....పు....రి...కి! ఆ! అనుకొనినంత జరిగినది! ఈ బ్రతుకిక నిరర్థకము. ఇపుడు సర్వము తెలియవచ్చినది. రాణినై, రాజునే సంహరింప దలచితిని! నా శరీరమును ముక్కలు ముక్కలు గావింపక, గండశిలలతో పొడిపింపక, సలసల క్రాగు నూనెలో పడవేయింపక, ఈరీతి పుట్టినింటికి పంపుచున్నారా? ఎంత దయగలవాడా రాజచంద్రుడు! జన్మజన్మముల కైన ఈ పాపము నన్ను విడువదుగదా! భారతనారీ లోకమునందిట్టి ఘోరకృత్యమునకు తలపడిన నావంటి రాక్షసి వేరొకతె కానరాదు! అబలనై, రాచవారింటబుట్టి, రాచవారిల్లు మెట్టి, ప్రజలకు ఆదర్శప్రాయముగ జీవితమును గడుపవలసిన దానిని కటకటా! కసాయిపని గావింప నడుముగట్టితినే! ఈ బ్రతుకు, అప్రతిష్ఠకు గురియైనది!........ ఇంకను బ్రతికియున్నానా?........ఇంకను నా దేహమున రక్తము ప్రవహించుచున్నదా?........పద్మా! పద్మా! నన్ను చంపివేయుము; ఇదిగో, ఈ యుంగరము నందలి రవ్వను పొడియొనరించి తీసికొని రమ్ము - పద్మా! నేను ....

పద్మ:—అమ్మా! అలసటవలదు. ఇచ్చటనే ఈరేయి గడపుదము.

దే:—(దీనముగ జూచుచు, కనుల నీరు గ్రమ్మ) పద్మా! నేను పుట్టినింటి కెట్లు పోగలను? నా తండ్రి, విజయనగరాధిపుని ప్రార్థించి, నా సంసారము నిలుపబెట్టునని యాశ లేదుగదా? నీకు తెలియని విషయము లేదు; చిన్ననాటనుండి మాకోటయందే కాలము గడపియుంటివిగదా? నాకిక దిక్కెవరు? భర్తను చంప ప్రోత్సహించిన జనకుని శరణు వేడెదనా? నాచే పరిభవింపబడిన భర్తదరి జేరుదునా? పద్మా! నీకును నాపై కరుణ లేదా? కన్నవారిచేతను, కైకొన్నవారిచేతను, విన్నవారిచేతను, దూషింపబడి, పరిత్యజింపబడిన ఈ నిర్భాగ్యురాలింకనూ

జీవించి యుండవలయునా? పద్మా! పలుక వేమి? ... .

పద్మ:—(పెద్ద పెట్టున నేడ్చి, ఎట్లో కంఠము సవరించుకొని, గడగడలాడుచు) తల్లీ! నా గుండె పగిలిపోయినది. నేనేమి మాటాడగలను? తల్లి! ఊరడిలుము. కష్టములు కలకాలము కాపురముండబోవు, పుట్టినింటికే పోయి. పరాత్పరుని నిత్యము స్మరించుచుండిన, కృష్ణరాయుని కేనాటికైన దయ గలుగకుండునా? దేవి! దుఃఖపడ వలదు. ఇప్పటికే దేహము శుష్కించి పోయినది. నాపలుకు లాలకించి, దయతో విశ్రమింపుము.

దే:—(బిగ్గరగా, ధైర్యముతో) నాపుట్టినింట, ఇకపై నేను కాలుపెట్టను.

ప:—అట్లయిన ఈ ప్రయాణ మెక్కడకు?

దే:—ఇపు డెచ్చటనున్నామో అచ్చటికే. ఈ నట్టడవియే నాకు పుట్టినిల్లు. నా పుట్టినింటి దాసదాసీజనముతో నీవు కటకపురి కేగుము. మిగిలియున్న వారిని విజయనగరమునకు వెడలి పోనిమ్ము.

ప:—(ఆశ్చర్యముతో) మీరెచట నుందురు?

దే:—ఈ ... య ... డ ... వి ... యం ... దు.

ప:—ఒంటరిగ! ... ...

దే:—ఒంటరిగ! ....

ప:—తల్లీ! నన్నేల పరితపింప జేసెదవు? నేను మిమ్ము వదలిపోవలయునా? ఏమని నేను కటకపురి కేగెదను? మీ తల్లిదండ్రుల కేమని, ఈవృత్తాంత మెఱుకపరుపగలను? చిన్ననాటనుండి పెంచి పెద్దజేసి తుదిని మిమ్ము కారడవిలో వదలిపోవలయునా? నేను మిమ్ము వదలిపోజాలను; ముమ్మాటికి నామాట నమ్మియుండుడు.

దే:— (మెల్లగా) పద్మా! నాపలుకు లాలకించి, నాయందభిమానముంచి, నన్నీ యరణ్యమున వదలిపొమ్ము. నాయందు, నీకుగల ప్రవిమలమగు ప్రేమను నేను గుర్తింపక పోలేదు. పద్మా! సౌరభమును గోలుపోయిన కుసుమము నెవరు గౌరవింతురు? భర్త విడనాడిన భార్య బ్రతుకు అడవిపాలు కావలసినదే కదా! నా భర్త................ పద్మా!........భార్య, భర్తను సంహరింప బూనుటేమి?.... ...నా గుండె నిలచిపోవుచున్నది పద్మా! నన్ను విడచిపొమ్ము, సర్దారుని, విజయనగరమునకు వెడలిపొమ్మని తెల్పుము. నేను ఈరీతి..............

ప:—(ఆతురతతో) తల్లీ! ఎందులకీ పలుకులు? యౌవనవతివగు నీవు, విలువగల నగలతో నొంటరిగ నీ మహారణ్యమున నుండిన చో లోకమేమనుకొనునో యోచింపుము.

దే:—(ఆతురతతో లేచి కూర్చుండి) పద్మా! ఈ యరణ్య మేరాజ్యములోనిదో సర్దారుని కనుగొనుము.

ప:—(సర్దారుని కనుగొనివచ్చి) ఇది విజయనగర సామ్రాజ్యములోనిదని సర్దారు తెల్పియున్నాడు.

దే:—(చిరునగవుతో) ఇంకను విడిపో లేదా!.... ...పద్మా! నీ ప్రయాణ మెపుడు?

ప:— నేను, ఈప్రదేశము, వదలి కదలను.

దే:—మిగిలియున్న వారినైన వెడలి పోనిమ్ము

ప:—(బిగ్గరగా) మీపుట్టినింటి దాసదాసీజనము మిమ్ము వదలి పోజాలకున్నారు. విజయనగరమువారు వెడలిపోవుచున్నారు;

వారును మీయాజ్ఞయైనచో ఇచటనే నిలచి యుండుటకు సంసిద్ధులైయున్నారు.

దే:—పద్మా! నేనేమియు మాటాడజాలను; నాకేమియు తోచుటలేదు. (తల వాల్చి పరుండును)

[తెర.]

రంగము. ౨. స్థలము : గొల్లపల్లెయందొక చెట్టుక్రింద.
సమయము : ఉదయము.

[చెట్టునీడయందు శివశాస్త్రి కూర్చుండి, కొంచెము ఆలోచనలో మునిగియున్న సీతారామ సిద్ధాంతిని గాంచి]

శివశాస్త్రి:—ఏమో ఆలోచించుచున్నావు ?

సిద్ధాంతి:—ఏమియున్నది ! ...ప్రపంచమునందు, ధనమెన్నిపనులనైన—నిర్విఘ్నముగ కొనసాగింపగలదని నాలో నేను సమాధానపడుచున్నాను ...మన మీపల్లె ప్రవేశించి కొలది దినములే యైనను. శ్రీదేవిగారిచ్చట నివాసమేర్పరచుకొని యుండుటచేత, ఎన్ని సౌకర్యము లిచ్చటేర్పరుపబడెనో తిలకింపుము !

శివ:—ఔను. శ్రీమంతు లేనట్టడవియందు కాపురమున్నను, అచ్చటే వారికి పలయు సౌకర్యములు సమకూర్పబడును. శ్రీదేవిగారి పరివారమునందు మనముండుట మన యదృష్టమునక తప్పదు.

సి:—నిజముగా ఈతల్లి మరల విజయనగరాధిపుని దయ సంపాదింపగలదనియే నా తలంపు. అధికముగ ధనమును వ్యయపరచి, శ్రీదేవిగారిచే నిచట స్థాపింపబడి, సక్రమముగ నడుపబడుచున్న ధర్మశాల ఆమె కీర్తిని దశదిశల వ్యాపింపజేయుచున్నది. ఈ నట్టడవిలో ఇన్ని భవనములు, ఉద్యాన వనములు, ఏర్పడునని ఎవరైన కలనైన తలచిరా ?

శివ:—ఇదియొక చిత్రమైన కథ ; ముందెట్లు పరిణమించునో తెలియదు. ప్రస్తుతము దేవిగారు నిత్యము గావించుచున్న అన్నదానము, అతిథిసత్కారము, ఆమెకు మరల మంచిదినములను సంపాదించిపెట్టుననుటలో నాశ్చర్యము లేదు దీనులగువారిని ఆదరించినచో పరాత్పరుడు మిగుల సంతసించును. పరాత్పరుని యనుగ్రహమును సంపాదించుట కిది మిగుల యుత్తమమైన మార్గము. శ్రీమంతులైనంతమాత్రమున ప్రయోజనము లేదు, పూర్వజన్మ సుకృతము వలన తమకు లభించిన ధనమును సక్రమముగ వినియోగించి, దీనులగు మానవుల నాదరించి, ఇతోధిక సుప్రతిష్ఠ నార్జింపగలవాని జీవితమే ధన్యమైనది అట్టివాని నామము స్మరణీయము, వాని చరిత్ర అనుసరణీయము.

సి:—ధనికులందరకట్టి మంచిబుద్ధియేయున్న కాల మిట్లేల మిడుకుచుండును ... పంచాంగమును వినిపించుటకు సమయమైనది ; దేవిగారి సన్నిధి కేగుదమురమ్ము.

శివ:—అట్లే కానిమ్ము. (ఇరువురు వెడలిపోవుదురు)   (తెర.)

—సశేషము.

—చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదు, బి.ఏ.